

Аксьонова В.І. - кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних наук, Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету

УДК [002+004+316.42] (476)

УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ, ЯК ФЕНОМЕН ПАТРІОТИЗМУ В КОНТЕКСТІ ПАРАДИГМИ КОМУНІКАТИВНОГО СУСПІЛЬСТВА

Феномен глобального комунікативного суспільства обумовлює аналіз духу патріотизму як складного соціального і культурного контексту, що відображує цілісну сукупність відносин: характеризують освіту інформаційного суспільства, яка перетворює парадигму філософії на комунікативних засадах у силу тісної взаємодії і переплетіння зв'язків між суспільствами – різновиду етносоціального та планетарного соціуму. Представлено постнеокласичний аналіз, викликаний необхідністю систематизації теоретико-методологічних основ, принципів, критеріїв, підходів і дискурсів міжкультурної комунікації, розроблених вітчизняними і зарубіжними дослідниками.

Ключові слова: парадигми філософії освіти, козакофільство, символ і значення, футурологічні обрії дійсності, цінність інформаційних відносин, природа патріотичної комунікації, радикальні етносоціальні зміни.

УКРАИНСКИЙ ДУХ, КАК ФЕНОМЕН ПАТРИОТИЗМА В КОНТЕКСТЕ ПАРАДИГМЫ КОММУНИКАТИВНОГО ОБЩЕСТВА

Феномен глобального коммунікативного общества обуславливает анализ духа патриотизма как сложного социального и культурного контекста, который отображает целостную совокупность отношений, : характеризуют образование информационного общества, которое превращает парадигму философии в коммуникативные принципы в силу тесного взаимодействия и переплетения связей между обществами, - разновидности этносоциального и планетарного социума. Представлен постнеоклассический анализ, вызванный необходимостью систематизации теоретико-методологических основ, принципов, критериев, подходов и дискурса межкультурной коммуникации, разработанного отечественными и зарубежными исследователями.

Ключевые слова: парадигмы философии образования, козакофильство, символ и значение, футурологические горизонты действительности, ценность информационных отношений, природа патриотической коммуникации, радикальные этносоциальные изменения.

UKRAINIAN SPIRIT, AS THE PHENOMENON OF PATRIOTISM IS IN CONTEXT OF PARADIGM OF COMMUNICATIVE SOCIETY

The phenomenon of global communication society makes an analysis of the spirit of patriotism as a complex social and cultural context that reflects a coherent set of relations: education characterize the Information Society, which transforms the paradigm of philosophy on the basis of communication because of the close interaction and binding ties between societies - Ethno-Social and the kind of global society. Presented postneoklasycal analysis, due to the need to systematize theoretical and methodological foundations, principles, criteria, approaches and intercultural communication discourse developed by domestic and foreign researchers.

Keywords: paradigm of philosophy of education, Cossacophilism, symbol and meaning Futurological horizon reality, the value of information relations, communications patriotic nature, radical ethno-social changes.

Парадигма філософії освіти є реальним відбитком ідейних знаків часу: починає «свій біг» з перемоги війська Б.Хмельницького у битві на Жовтих водах 16 травня 1684 р., що поступово висвітлює свій патріотично-комунікативний контекст, долаючи провінціальну меншовартість у демократизації національної державності (Б.Антоненко-Давидович,

В.Чорновол).

Метафізичний вимір міжнаціонального спілкування в Україні є властивістю складної сентенції в обрях оновлення історіософської комунікації та власної футурологічної самоідентифікації українського поступу, як дії відродження «гетьмансько-козацького типу цивілізації» на рубежі ХХІ ст. Становлення шляхетної козацької думки є також специфічним втіленням у козафільстві принципів футурологічного становлення феноменології національного духу (Платон, Й. Фіхте, Г. Гегель, Г. Сковорода, Т. Шевченко, М. Гоголь С. Франк, Т. Адорно). Еволюційне відтворення Духу соціуму (М. Бахтін, М. Мінський), як «гетьмансько-козацького типу цивілізації», вплинувши на взаємозбагачення європейських цінностей, є збагаченням Духу соціуму у площині української ідеї, є надією цивілізованої особистості на її державно - саморегулятивне відтворення та подолання охлократичних перешкод розвитку держави, освіти, тощо.

Проблема футурологічного відновлення традиції козацького гетьманату в сучасній Україні - виявлення Духу добра як надії. Вона починає «свій біг» з перемоги війська Б. Хмельницького у битві на Жовтих Водах 16 травня 1648р., що поступово висвітлює свій патріотично-комунікативний контекст у демократизації національної державності, (Б. Антоненко-Давидович). Добро виявляє переможний дух соборності і зараз, попри негативізм глобалізаційних (нівелюючих) процесів або загостренню на пострадянському просторі національних конфліктів. Становлення європейської політичної нації, що має надію мирно зберегти соборний характер своєї етносоціальної (полемічної спільноти) сутності, поступово стає властивістю патріотизму цивілізованого, тобто негріховного типу (В. Андрущенко, В. Кізіма, О. Базалук, В. О कोरोков, В. Рижко, О. Халапсіс), також перевіряє дух національного буття серед пасіонарних аспектів гідності, що має стати постійно діючим поштовхом до громадського аналізу етносоціальної реальності, на яку спрямована пізнавальна активність громадянських носіїв духу істини, з метою її шляхетного, навіть міфологічного розуміння. Об'єктна суб'єктивність – в тому, що міфологічне знання, серед ідейних знаків, надію висуває як сенс статус «Хазяїна-раба»: несе на собі реальний відбиток часу екзистенції, бо наближується доба відмови цивілізованих патріотів від духу «бунту мас», що залежить також від (нащадків) особових якостей «батьків нації». Тобто «громадським барометром» для працівників державних та громадських організацій, є практичне визначення рівня громадянської та адміністративної відповідальності звичайної та офіційної особистості, вдосконалення етносоціальних правил колективного пошуку цивілізованого суспільства, пріоритету доби, бо хазяїна «духовної ноші нації» має репрезентувати видатна особа, що репрезентує головну одну концепцію, з числа сповна українських етноконфесійних груп, що мають своє цивілізаційне «Я». Ось чому, свідомий українець протестує, коли його «кличуть» в посттоталітарному просторі в образливій (хохол, малорос) формі (чи в асоціації нешляхетного) призначення рівня власної державності. Це стосується долі України і Росії.

Намагання консерваторів і лібералів вивести Росію до європеїзації, проводячи «косметичний антибільшовицький ремонт» виявилось неприйнятним. «Борьбу з большевизмом сменила в ситуации распада империи – борьба за выживание каждого человека в отдельности и всей России в целом... И в сознании российского советского человека, вроде бы верившего в своё превосходство над всем остальным миром, вдруг произошёл переворот и отказ от ведения России как богоизбранной страны, выразившей магистральную тенденцию человеческого прогресса» (В. К. Кантор) [5, С. 24]. Але в Україні ні патріотична ні націоналістична еліта вчасно на кризовий цей феномен не звернули уваги, хоча в основі цієї міфології було постмодерністське тлумачення тези «Москва – третій Рим». Для аналізу реалій наступної екологічної доби, розгляд характеру історичного етносу тепер і тоді показує сенс духовних інтенцій, що відтворюють самобутність і буття суспільства, бо мета «постлюдини» торкає «парадокси переможного духу», так і ризики перманентного «бунту мас», що є проявом тотального контексту будь-якої революції в обрях української державності (В. Кізіма, В. Кремень, В. Плавич, В. Попков, В. Рижко) [6, С. 20-30]

Сила національної державності у здійсненні добра конкретного (історичного) народу спрямована на знищення зла, щоб еволюційно перевести стихію етногенезу в соборність націєгенезу, захищаючись від ворожих намірів чужоземців, навіть ситуативних проявів зла, в тому числі деяких дій політиків – сусідів. Добро абсолютно, хоча і зло не можна так просто знищити, лише спрямовуючи всю волю політичної нації на його винищення, – його також можна, навіть за допомоги релігії, поступово витіснити. Дуже часто, за псевдо-релігійною філософією, воля до самого знищення, обертається на свою протилежність. У цьому полягає внутрішнє протиріччя етносоціальної діяльності, – як боротьба суверенітету за виявлення національної сутності. Метафізичний сенс розумної політики добросусідства можливий лише на підставах дієвої моральності, коли в надії цивілізовані патріоти засуджують гріх пасивності у боротьбі із злом, як гріховним проявом антисуспільної волі. Внутрішня безглуздість зла у історіософському контексті визначається тим, що є соборний первень цивілізованого націєгенезу, оскільки метафізика надії узгоджує принципи Вічносущого (добра) з європейськими (загальнолюдськими) цінностями.

Обрану молодими патріотами тему негайної реалізації української ідеї вважають відомі європейські експерти вельми актуальною. «Метафізика надії» вже у близькій перспективі розкриває «етносоціальні зміни на межі тисячоліть», бо розбудова української держави неможлива без громадянської уваги до особливостей становлення всезагального політичного самовизначення українського народу, як європейської політичної нації. Задля того, щоб суверенний представник етнічного розмаїття, наприклад караїми чи татари вважали себе гідними участі в становленні цивілізованості українського політичного утворення й вільно репрезентували би духовну силу соборної ідеї; необхідно знайти певний інтегруючий фактор, який зможе і еволюційно, і соборно об'єднати різні етнічні та конфесійні традиції й компоненти в єдину політичну націю. Саме цей метафізичний фактор і мається на увазі, коли мова заходить про історичні компоненти вищих сенсів, що трансцендентно виокремлюють українську ідею, як надію патріотів на вираховання у собі та у всьому українському соціумі тієї міри людської досконалості, щоб виявилась Божа справедливість для еволюційно-історичної ходи націєгенезу.

Але як національна ідея може когось об'єднати, коли в нашому суспільстві немає єдності ні до розуміння її самої, ні до соборного розуміння «конфесійної єдності», бо є принципові позиції патріотів, на нові конституційні засади, чим вони якісно відрізняють себе від войовничих націоналістів, або націонал – нігілістів, це надзвичайно складне питання, яке «червоною ниткою» проходить через дослідження філософів української ідеї на рубежі ХХ – ХХІ ст. (О. Шморгун) [9, С.262-270].

Усвідомлюючи теоретичні й практичні складності проблеми, відтворення на тлі соборного духу нової громадянської спільноти, треба в історіографії дослідити історичні етапи становлення української політичної нації крізь призму козакофільства, як оптимальної соціокомунікативної діяльності мас (нащадків козацьких героїв) та окремих, найбільш видатних представників нескореної України, які, власне, і заклали фундамент її (політичної нації) громадсько-політичної самосвідомості (Г. Сковорода, М. Гоголь, І. Франко, Т. Шевченко). Метафізика нації – прогнозований засіб, як орієнтир виживання навіть під час посилення негативізму в етносоціальній «деструкції», тобто руйнівних наслідків зовнішньої або внутрішньої політики, що значно зіпсує сучасну атмосферу етносоціального буття.

Втім, постнекласичне дослідження не може зводиться а ні до історико – політологічного літописання, або звичайної реконструкції історії політичної думки, а ні до літописної реконструкції еволюції процесу націєстворення, відкинувши в «архів» спадщину духовних лідерів нації (корифеїв). Треба виявити і метафізичний аспект футурології, що визначає процесуальну логіку еліти утворення, як «чудесний» контекст філософії історії, яка у цьому разі стає оптимальним засобом розуміння «субстанційної» – трансцендентної глибини проникнення представників духовної еліти в сутність і структуру самого національного буття, що охоплює дух націєстворення в житті й долі видатних осіб, як ідейної глибини нашої мрії в творчості корифеїв, так і їх конкретної ролі в історичному процесі.

Наприклад, Т. Шевченка, М. Гоголя, Л. Українки чи І. Франка, як «батьків нації», у першу чергу, завжди турбувала сама методологія власної філософії історії, що має посилювати увагу суспільства до часу і простору. Дискус змагання за суверенітет держави становлення цивілізованості громадян, оскільки романтично – просвітницька хода теж включає категоріальний аналіз, що є історичним тлумаченням саморегулятивного виявлення особливостей становлення і суверенної влади, і політичної нації. Статуси та умови її громадсько-патріотичних аспектів, за швидкістю зрушення на соціальній «горизонталі» комплексно зумовлюють захист європейських пріоритетів як духу метаморфоз політичної надії. Зокрема, завдяки онтологічному тлумаченню навколишнього світу української політичної нації, у якому вона живе, бо дух цивілізованих умов буття багатозначно впливає на духовно-національні зміни, з вільною відмовою від стереотипів малоросіянства тощо.

Дослідження «малоросійської меншовартості», яке торкає також положення про трансцендентний вплив носіїв патріотичної діяльності, виявляє цілісність природи патріотичної діяльності як екоософського виміру ознак духовної повсякденної атмосфери, на що вперше вказав В. Вернадський, як ініціатор опредметнення екоонтологічної значущості елітних і маргінальних груп впливу, що дає можливість певним чином розуміння сучасної стратегії, як «партії влади», так і подолання еволюційної інерції впливу носіїв так званої «малоросійської меншовартості», виявляючи цілісність цивілізованого громадського суспільства і статус буття історичних етносів у контексті екоософського поля метафізичного дискурсу, тощо [4, С.90-95].

До розуміння екзистенціалів Вічно сущого, екоософія, не випадково, залучає постаті російської й української філософії (М. Бахтін «Рабле і Гоголь»), щоб номінувати сучасне козацьке не насилля ознаками метафізичного відгалуження штучного розвитку інтелектуальної гри за створеними постнекласичними правилами, через виявлення так званого громадського суб'єктного опору як суб'єкта висміювання проімперських нормативів.

Категорія метафізики надії у трансцензусі ракурсів «націєтворення» вказує на обсяг громадських норм, що відповідають цивілізаційним ідеалам власної національної ідеї, яка являє нажите «рiччю-в-собi», за її соціокультурним усвідомленням, знімає в дихотомії «свій – інший» – їхню номіналістично антагоністичну домінанту, яку Е. Гуссерль визначив через монадо логічне поняття «інтерсуб'єктивність»: найвитонченіший синтез духовних антитез включає цілісну гармонію епістемології природи, етносу та соціуму. Так, категоріальний сенс Вічно сущого в індуктивній формі тоді вже конкретизує абстрактну можливість бачити сутність «у будь-якій волосинці (речі) і кровинці, щоб був «гроб» і «перст» ... і є в тій кровинці частинка, яка до життя..., що допомагає лікареві лікувати, це її «дух» і «життєдайність», її піднесення за метафізикою історії як «вставання»..., що залишається в дітях» (В. Розанов). Шляхетна гідність зараз має екоософське призначення та номінує свободу і гідність людини, з її трансцендентним націєгенезом властивостей «над – Я» (у вигляді спільного та відмінного).

Гідність носія цивілізованої державної ідеї, навіть альтернативне російське суспільство, зумовлює поважати українську ідею, як сучасну патріотичну цінність щодо універсального осмислення націократичного міфологізму. Патріотичною елітою використовується розуміння станів буття, як аксіологічного сенсу духу козакофільства, історично виокремивши підходи М. Гоголя, Т. Шевченка та І. Франка, важливої прикмети метафізичного пізнання. Іншою прикметою «надії на не насилля» є вибір шляхетної критики – імітації, втілення прогнозів корифеїв, або половинчате висвітлення проблем націєтворення та елітоутворення, оскільки козакофільство стимулює розповсюдження нормативних ознак національних ідеалів по всіх усюдах. Там де є патріотична еліта, дуже раптово виявляються нібито «чудесним» чином, рушійні сили національної справи або футурологічні ознаки подальшої ходи інтенсивної архетипізації духовного розвитку майбутнього у вимірі форм цивілізаційної комунікації тез лібералізації та демократизації, зокрема виявивши особливості ментального підґрунтя активності «середнього класу». Виявлення феноменальності інтерпретації національної ідеї інтелекцією, значно ефективніше формує дух патріотичного самовизначення захисників

пам'яті про «козацьку особистість» або її толерантне ставлення до всіх учасників «громадянського руху», до носіїв правдолюбства будь-якого етнічного походження, зокрема з поміж носіїв свідомої поваги до цивілізованих європейських цінностей. Суверенітет держави, наприклад, сприятиме втіленню духу соціокомунікативної надії, репрезентує настрої на користь збереження соборного характеру сучасної України. Тоді хода націєтворення знімає суперечливі моменти екстремізму і сепаратизму, оскільки духовна еліта повинна еволюційно поглиблювати осмислення української ідеї, що йде через узагальнення ідеалів і тих, що репрезентують опозиційний громадський рух.

Сценарій актуалізації соціокомунікативної надії для реалізації футурологічно-позитивного сенсу нашої мрії в тому, щоб духовна еліта могла з'ясувати у якій мірі міфологічне знання (про козацьке минуле) несе на собі реальний відбиток сучасної метафізики національної ідеї, як часу героїчної екзистенції, – доби відмови і від духу перманентного провокування «бунту мас», що уособлює сукупність особових якостей того чи іншого етносу в націєгенезі, так і відмови від духу войовничого націоналізму, бо він іноді гальмує творчий початок ідеалів козакофільства. Метафізичне освоєння спадку «батьків нації» (чим радикали буд –якого кольору, заважають процесу визначення європейських етносоціальних правил, виявляє ідеальну сукупність цивілізованого рівня громадської відповідальності тих, що некритично прийняв перманентні гасла бунтуючих патріотів-особистостей). Тоді філософія української ідеї є лише поверхове вдосконалення суспільної життєдіяльності «нащадків великих предків»; чим вільно-невільно припинюється ступінь етносоціального й духовного становлення суверенітету історичної нації (така модель, за рівнем бездуховної реалізації інтенцій Вічно суцього, лише обмежує дух козакофільства, як метафізики надії, і, ледве-ледве може бути використаною для започаткування у площині історичної пам'яті подальших дослідження інших аспектів цієї важливої проблеми).

Історична необхідність збереження пам'яті про «дух козакофільства», Великий Кобзар, як відомо, пов'язував з поняттям «великої родини». Так, у «заповіті» рефлексуючи над цим поняттям, він рішучо відкидає дух вульгарного соціологізму, що відтворює «повзучу» деструкцію. На цьому наголошували і інші українські корифеї: потрібно перемогти деструктивні обставини на пів колонізованої дійсності, що створюють на «розшматованих уламках» гетьманату ... людину-хохла або малороса; треба щоб завжди патріотична людина «розміщувала» перед собою щось ідеальне для духовного тлумачення «вищих сенсів буття», – в контексті історичного Логосу. Ми аналізуємо «філософію деструкції» на основі твору Д. Донцова «Націоналізм» (1926 р.). Деструкція завжди викривлювала дух природи, етносу примітивізуючи, як «необхідне зло», його героїчну складову, коли Вічно суще підноситься лише, як черговий заклик до бунту, а не як загальна підстава пізнання субстанційних ідеалів європейського націєтворення. В такий самий вульгарний спосіб адепти войовничого осмислення майбутнього тлумачать інтенції національної ідеї, в який поняття «етнос» підноситься взагалі у бюрократичний спосіб, що не виняткова потреба для виживання носіїв шляхетності (лише для деякого здійснення зовнішніх бажань біомаси, що не гідна до вищих щаблів європейського цивілізованого державотворення, але поступово «по краплі» позбавляється рабських комплексів на шляхах громадського не насилля).

Зняття тягара історичного та політичного навантаження «хохляцького малоросійства» (ми їх намагаємося, виходячи з метафізичних сенсів уникати, щоб не було непорозумінь між філософським і політичним значенням суті цивілізованого державного – суверенного становлення, – в процесі метафізичного осмислення комунікативного сценарію здійснення національної ідеї).

У Платона уже, наприклад, з'являється термін «філософія», де в якості основної субстанційної ознаки виставляється прагнення кращих носіїв людської душі до гносеологічного розуміння метафізично-самодостатньої істини, яку шляхетна людина осмислює, – за допомогою розумного улаштування звичайного і надзвичайного сенсів національного буття. [7, С.46] «Античні мислителі, – на думку О. Лосева, – завжди намагались об'єднати неперервне становлення з перервними структурами буття».

«Тут – національне буття», як засвідчує хода неперервних ознак метафізики надії, виявляє футурологічну правомірність не стільки у відмові від пошуку стереотипів войовничого націоналізму, скільки від примітивізму в політичній філософії держави, бо є логіка відмови від еклектики «націософії», оскільки потрібно виявити дух «нової онтології» в її вищих номінаціях сенсу буття. Відтворення підвалин «цивілізованої козацької нації», за своєю футурологічною спрямованістю, вдало протистоїть етнічно – варварському націоналізму (цинізму або нігілізму), носіями якого у нашому дослідженні виступає «малоросійська еліта», яка захищає свої амбітні плани «перелицьовування минулого досвіду», – завдяки націонал-егоїзму чи регіональному відчуженню, не розуміючи, що жодні шляхетні наміри не зможуть негайно, за адміністративними «вказівками» чи хвилею «бунту мас» негайно подолати інерцію традиції, що тривалий час відтворювались і за пролетарським чи національним фанатизмом, «малоросійсько-меншовартісного» існування тощо.

Становлення європейської політичної нації, що має надію мирно зберегти соборний характер своєї етносоціальної (полемічної спільноти) сутності, поступово стає властивістю цивілізованого патріотизму, тобто не гріховного типу української єдності (В. Андрущенко, Є. Борінштейн, В. Кізіма, В. Лисий, В. Плавич, В. О कोरोков, В. Рижко, О. Халапсіс, С. Шевцов), також перевіряє дух національного буття серед пасіонарних аспектів козацької гідності, що має стати постійно діючим поштовхом до громадського аналізу етносоціальної реальності, на яку спрямована пізнавальна активність громадянських носіїв дійсного духу істини з метою її шляхетного, навіть міфологічного розуміння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В.П. Організоване суспільство. Проблема організації суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально – філософського аналізу/ В.П. Андрущенко. – Київ: Атлант ЮемСІ, 2006. - 498 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Там, де тіні забутих предків / Борис Антоненко-Давидович // Запорожці. До історії козацької культури. Упор. Ігор Кравченко. – Київ: Мистецтво, 1993. – 400с. – С. 140-154.
3. Боринштейн Е.Р. Самореализация личности в трансформирующемся украинском обществе. // Перспективы. -2005. - № 3. – С 102-107.
4. Вернадський В. И. . Украинский вопрос и русское общество / В.И. Вернадский // Родина. – 1990. - №4 – С. 90-95
5. Кантор В. К. Западничество как проблема «русского пути» /В. К. Кантор // Вопросы философии – 1993. - №4. – С.24-34.
6. Кізіма В. Ідея та принципи постнекласичної освіти/ Володимир Кізіма// Вища освіта України. – 2003. - №2. – С.20-30.
7. Платон. Діалоги / Пер. с. древнегреч. Сост., и авт. вступит. статьи А. Ф. Лосев. Авт. примеч. А.А.Тахо-Годи.-М.: Мысль, 1986.-607с.-(Филос. наследие).
8. Розанов В.В. Отчего не удался памятник Гоголю? /В.В.Розанов// Сочинения. - М.: Советская Россия, 1990.- С.345-351
9. Шморгун О.О. Етнонаціональний вимір антикризової моделі розвитку та Україна. Ліберальна версія європейського державотворення .Європейський Захід проти Сходу//Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей. Зб. наук. пр. – Львів: Ун-т банків справи НБУ, 2014. – С. 262-279